

บทความทางวิชาการ

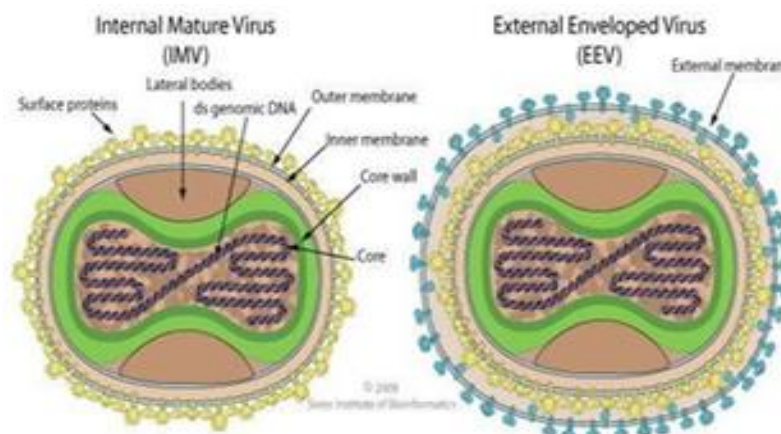
โรคลัมปี สกิน (Lumpy Skin Disease: LSD)

โดย...นางรัตนีย์ ทองทา

ศูนย์ทดสอบและวิจัยคุณภาพชีวิตสัตว์สำหรับสัตว์

“โรคลัมปี สกิน” คืออะไร

โรคลัมปี สกิน (Lumpy Skin Disease) เป็นโรคติดเชื้ออุบัติใหม่ในโค และกระบือ แต่ไม่ใช่โรคที่ติดสู่คนได้ เกิดจากเชื้อไวรัสฝีดาษ Lumpy skin disease virus ในสกุล *Capripoxvirus*

Lumpy skin disease virus

<https://medcraveonline.com/JDVAR/JDVAR-07-00187>

โรคลัมปี สกิน เริ่มแพร่ระบาดในเอเชียตั้งแต่ปี 2562 ในจีนแผ่นดินใหญ่ บังกลาเทศ และอินเดีย หลังจากนั้น ในปี 2563 พบการระบาดในภูฏาน เนปาล ศรีลังกา ฮองกง ไต้หวัน เวียดนามและพม่า ประเทศไทยมีการติดตามสถานการณ์ในต่างประเทศและเฝ้าระวังโรคตั้งแต่ปลายปีที่ผ่านมา รวมถึงการประกาศชะลอการนำเข้าโคกระบือจากประเทศพม่า

ในประเทศไทยพบการระบาดครั้งแรกเมื่อปลายเดือนมีนาคม 2564 ใน อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด และแพร่กระจายไปทั้งภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ โรคลัมปี สกิน เป็นโรคอุบัติใหม่ และเป็นโรคระบาดตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 หากพบสัตว์มีอาการต้องสงสัย ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในพื้นที่ เพื่อดำเนินการสอบสวนและควบคุมโรคต่อไป **“รู้เร็ว สงบโรคเร็ว”**

“โรคลัมปี สกิน” ติดต่อได้อย่างไร

โรคลัมปี สกิน มีพาหะนำโรค ได้แก่ แมลงดูดเลือด เห็บ ยุง แมลงวัน เหลือบ รื่น การติดต่อของโรคนี้เกิดจากการสัมผัสโดยตรงกับสัตว์ป่วย พบไวรัสในก้อนเนื้อ สะเก็ดแผลที่ผิวหนัง น้ำลาย น้ำมูก สารคัดหลั่ง รวมไปถึงการใช้อุปกรณ์ร่วมกัน ประเทศไทยจะยังไม่มีรายงานการติดต่อของโรคมานาน

อาการ “โรคลัมปี สกิน” เป็นอย่างไร

สัตว์ที่ติดเชื้อมีไข้สูง ต่อม้ำเหลืองโต และมีตุ่มขนาดใหญ่ ประมาณ 2-5 เซนติเมตร ขึ้นที่ผิวหนังทั่วร่างกาย พบมากที่สุดที่คอ หัว เต้านม และถุงอัณฑะ ตุ่มที่ขึ้นอาจแตก ตกสะเก็ดและเกิดเป็นเนื้องานตาย หรือมีหนองแมลงมาไชได้ หรืออาจพบตุ่มน้ำใสขึ้นที่เยื่อเมือก ทางเดินหายใจ ทางเดินอาหาร ทำให้มีอาการน้ำลายไหล ตาอักเสบ มีตุ่มขึ้นที่เยื่อเมือกตา น้ำตาไหล และมีขี้ตา สัตว์ที่ติดเชื้อมีอาการซึม เบื่ออาหาร อาจมีภาวะเป็นหมันชั่วคราวหรือถาวร แท้งลูกและมีปริมาณน้ำนมลดลง ระยะพักตัวในสัตว์จะอยู่ที่ประมาณ 28 วัน อัตราการป่วยอยู่ที่ 5 - 45 % อัตราการตายน้อยกว่า 1 - 10% แต่อาจมีอัตราการตายสูงในพื้นที่ที่ไม่เคยมีการระบาดมาก่อน ผลกระทบส่วนใหญ่จะอยู่ที่ผลผลิตที่ลดลง

การสังเกตอาการ “โรคลัมปี สกิน” สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 มีไข้ โคน กระบือ จะซึมไม่กินอาหาร มีไข้อาจมีน้ำตาและน้ำมูกในลูกสัตว์โดยมักจะพบในระยะ 1-2 วันแรกก่อน หรือพร้อมๆ กับการพบว่าสัตว์มีตุ่มขึ้นตามผิวหนัง แต่สัตว์ป่วยบางรายอาจสังเกตไม่พบระยะนี้

ระยะที่ 2 มีตุ่มที่ผิวหนัง โคน กระบือ มีต่อมน้ำเหลืองโตผิวหนังบวม มีตุ่มแข็งนูนลักษณะคล้ายฝี ขนาดแตกต่างกันที่ผิวหนังทุกชั้น ความรุนแรงของอาการจะขึ้นอยู่กับปริมาณการติดเชื้อ ความแข็งแรงของสัตว์ และสายพันธุ์ ในลูกสัตว์มักจะแสดงอาการมากกว่าสัตว์โต และอาจมีภาวะแทรกซ้อนของระบบทางเดินหายใจ สำหรับกระบือจะพบเป็นตุ่มเล็กๆ ซึ่งสังเกตได้ยากเนื่องจากผิวกระบือมีผิวหนังหนา

ระยะที่ 3 ตุ่มที่ผิวหนังแตก โดยเริ่มสังเกตพบมีน้ำเหลืองเยิ้มซึมจากตุ่ม มีสะเก็ดหนา เมื่อตุ่มแตกจะเป็นแผลหลุมมีขอบแผลนูนสูง ซึ่งระยะเวลาการแตกของตุ่มผิวหนังจะไม่พร้อมกัน ระยะที่พบขอบตุ่มสีดำพบได้ในระยะเวลาประมาณ 1 สัปดาห์หลังพบตุ่ม และภายใน 2-3 สัปดาห์จะเกิดเป็นสะเก็ดแผลขึ้น แต่ในบางตัวที่พบกลุ่มที่มีขนาดใหญ่อาจพบว่าสะเก็ดอยู่ได้นาน 1-2 เดือน

ระยะที่ 4 แผลเริ่มหาย วงแผลจะแคบลงและตื้นขึ้นจนปิดสนิท และสีขนอาจเปลี่ยนไปในช่วงแรก โดยหากสัตว์เข้าสู่ระยะนี้มีความเป็นไปได้ว่าสัตว์ได้รับเชื้อและแสดงอาการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 เดือน

Noah's Arkive, PIADC

<https://siamrath.co.th/n/244787>

แนวทางการรักษา “โรคคันปี สกิน” ทำอย่างไร

สำหรับแนวทางการรักษา เนื่องจากโรคคันปี สกิน เป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัส จึงไม่มียา รักษาเพื่อฆ่าเชื้อไวรัสโดยตรง แต่จะเป็นการรักษาตามอาการ และการบำรุงร่างกายให้สัตว์มีสุขภาพ แข็งแรง โดยเน้นวิธีการป้องกันการติดเชื้อแทรกซ้อนในอวัยวะที่มีเซลล์เนื้อเยื่อบุผิว เช่น บาดแผลที่ ผิวหนัง และระบบทางเดินหายใจเป็นสิ่งสำคัญ โดยสรุปแนวทางการรักษามีดังนี้

ระยะที่ 1 มีไข้

1. ยาต้านการอักเสบชนิดไม่ใช้สเตียรอยด์ (Non-steroidal Anti-inflammatory drugs; NSAIDs) ที่เน้นฤทธิ์ลดไข้ เช่น Dipyron หรือ Tolfenamic acid หรือ Flunixin meglumine
2. ให้วิตามินเพื่อบำรุงให้สัตว์แข็งแรง โดยเฉพาะเป้าหมายที่เซลล์เนื้อเยื่อบุผิว เช่น วิตามิน AD3E อาจเป็นชนิดฉีด หรือพิจารณาให้วิตามินและแร่ธาตุแบบกิน

ระยะที่ 2 มีตุ่มที่ผิวหนัง

1. ให้ยากลุ่ม NSAIDs ที่เน้นฤทธิ์ลดการอักเสบ เช่น Tolfenamic acid หรือ Flunixin meglumine และอาจพิจารณาให้ร่วมในการรักษา กรณีที่ลูกสัตว์ที่แสดงอาการทางเดินหายใจ
2. ให้วิตามินเพื่อบำรุงให้สัตว์แข็งแรง โดยเฉพาะเป้าหมายที่เซลล์เนื้อเยื่อบุผิว เช่น วิตามิน AD3E อาจเป็นชนิดฉีด หรือพิจารณาให้วิตามินและแร่ธาตุแบบกิน

*กรณีลูกโค หรือโคที่มีอาการทางเดินหายใจ บวมที่ลำคอ หายใจลำบาก และมีลักษณะบ่งชี้ว่ามีการ ติดเชื้อแบคทีเรียแทรกซ้อนอาจพิจารณาเลือกให้ยาปฏิชีวนะที่ออกฤทธิ์ได้ดีในระบบทางเดินหายใจ เช่น ยาปฏิชีวนะ กลุ่ม Cephalosporin

ระยะที่ 3 ตุ่มที่ผิวหนังแตก

1. ให้ยาปฏิชีวนะที่ออกฤทธิ์กว้างและออกฤทธิ์ได้ดีที่ผิวหนัง เช่น กลุ่ม Penicillin
2. ยาฆ่าเชื้อเฉพาะที่และยาป้องกันแมลงตอมวางไข่ที่แผล เช่น การใช้ Gentian violet ร่วมกับยาผงโรยแผลป้องกันแมลงวันหรือยาสมุนไพรทาที่
3. ใช้ยากลุ่ม NSAIDs ที่เน้นออกฤทธิ์ลดการอักเสบ เช่น Tolfenamic acid หรือ flunixin meglumine กรณีที่ลูกสัตว์มีอาการทางเดินหายใจ อาจพิจารณาให้ยาลดการอักเสบ flunixin meglumine (เพื่อช่วยลดผลกระทบจาก endotoxin จากการติดเชื้อแบคทีเรีย)
4. ให้วิตามินเพื่อบำรุงให้สัตว์แข็งแรง โดยเฉพาะอวัยวะเป้าหมายที่มีเซลล์เนื้อเยื่อบุผิว เช่น วิตามิน AD3E อาจเป็นชนิดฉีด หรือพิจารณาให้วิตามินและแร่ธาตุแบบกิน

ระยะที่ 4 ตุ่มที่ผิวหนังแตก

1. ยาฆ่าเชื้อเฉพาะที่และยาป้องกันแมลงวันตอมวางไข่ที่บริเวณแผล เช่น การใช้ Gentian violet ร่วมกับยาผงโรยแผลป้องกันแมลงวัน

2. ให้วิตามิน และในกรณีแม่พันธุ์ที่ใกล้หายแล้วให้แร่ธาตุซิลิเนียม เพื่อช่วยเสริมสุขภาพของระบบสืบพันธุ์ และการทำงานของเม็ดเลือดขาว

หมายเหตุ : การรักษาให้พึงระวังผลข้างเคียงและฤทธิ์ไม่พึงประสงค์ของยาแต่ละชนิด โดยเฉพาะ ยากลุ่ม NSAIDs การใช้ติดต่อกันนานๆ จะก่อให้เกิดความระคายเคืองในทางเดินอาหาร และเป็นอันตรายต่อตับและไต รวมทั้งข้อจำกัดการใช้ Tolfenamic acid ในสัตว์อายุน้อย และไม่ควรใช้ในสัตว์ท้อง

การตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการ สำหรับ “โรคล้มปี่ สกิน”

ตัวอย่างส่งตรวจ : ก้อนผิวหนัง สะเก็ดบริเวณผิวหนัง น้ำลาย น้ำมูก น้ำตา และเลือด

วิธีการตรวจ : Histopathology, Virus isolation ยืนยันผลด้วย Real-Time PCR และ PCR

วิธีการป้องกัน “โรคล้มปี่ สกิน” มีอะไรบ้าง

1. การกำจัดและป้องกันแมลงในพื้นที่ ทำความสะอาดคอก รวมทั้งอุปกรณ์ในการเลี้ยง และกักสัตว์ใหม่ก่อนนำเข้าพื้นที่

2. ใช้วัคซีนป้องกันโรค ซึ่งมีการนำเข้ามาในประเทศโดยกรมปศุสัตว์ เป็นวัคซีนชนิดเชื้อเป็นอ่อนฤทธิ์ (Live attenuated virus vaccine) MSD Animal Health: Lumpyvax®

การฉีดวัคซีน : ควรฉีดในสัตว์ที่มีสุขภาพแข็งแรงและไม่อยู่ในฝูงที่กำลังมีสัตว์ป่วย

<https://www.msds-animal-health.co.za/products/lumpyvax>

เชื้อไวรัสล้มปี่ สกิน มีความทนทานต่อสภาพแห้งและเย็น แต่จะถูกทำลายได้ที่อุณหภูมิ 55°C, 2 ชั่วโมง หรืออุณหภูมิ 65°C, 30 นาที สารเคมีและน้ำยาฆ่าเชื้อที่มีประสิทธิภาพในการฆ่าเชื้อ ได้แก่ สารที่มีความเป็นกรดต่าง, Iodine compounds (1 : 33 dilution), Quaternary ammonium compounds (0.5%), Sodium hypochlorite (2-3%), Chloroform และ Formalin เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์, กรมปศุสัตว์ 2564

จดหมายข่าว สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ปีที่ 20 ฉบับที่ 4 (เมษายน – พฤษภาคม 2564)